

KATARZYNA SZOLC*

Akademia Pedagogiki Specjalnej

im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie

**Anna Odrowaz-Coates, Sribas Goswami (eds.)
(2017). *Symbolic violence in socio-educational contexts. A post-colonial critique*. Warszawa:
Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej**

CYTOWANIE

Szolec Katarzyna (2017). *Anna Odrowaz-Coates, Sribas Goswami (eds.) (2017). Symbolic violence in socio-educational contexts. A post-colonial critique*. Warsaw: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej (recenzja). „Studia Krytyczne” Nr 4: 185–188.

Monografia *Symbolic violence in socio-educational contexts. A post-colonial critique* została przygotowana pod redakcją Anny Odroważ-Coates oraz Sribasa Goswani. Wśród autorów znajdują się przedstawiciele środowisk akademickich wielu krajów z pięciu kontynentów. Podział publikacji na cztery części, z których każda poświęcona jest innej dziedzinie, a jednocześnie utrzymana jest w temacie przewodnim umożliwia z jednej strony dogłębną analizą problemu, a z drugiej strony, co podkreślają redaktorzy opracowania, do wyjścia poza ramy własnej kultury i spojrzenie na problem postkolonializmu z perspektywy Innego.

Artykuły dotyczące tytułowego problemu osadzone są w takich dziedzinach, jak edukacja:, antropologia, czy socjologia, które wzajemnie przenikają się. Zebranie do jednej książki autorów z Ekwadoru, Stanów Zjednoczonych, Indii czy Polski (a to tylko część ojczyzn autorów), pozwala na interdyscyplinarne spojrzenie na poruszany temat. Czytelnik płynnie przechodzi od tematyki edukacji, poprzez problemy natury socjologicznej, wgłębia się w myśl korczakowską, aby zakończyć przemyślenia na tematyce przemocy symbolicznej osadzonej w sztuce i medycynie. Pozwala to czytelnikowi na dogłębną analizę te-

* ul. Szczęśliwicka 40, 02-353 Warszawa, e-mail: ksp12582@aps.edu.pl

matu i zapoznanie się całościowo z omawianym problemem (powtórzenie). To czego brakuje w strukturze, to informacji o samych autorach. Na końcu książki znajdziemy za to kontakty mailowe oraz afiliację każdego z nich.

Monografia rozpoczyna się słowem wstępu redaktorów, które uzupełnia przedmowa Lili Monzo. Słowo wstępu prezentuje skrótowo treść książki przedstawiając założenia redaktorów, a także opisując pokrótce poszczególne części książki. A przedmowa natomiast wprowadza czytelnika w świat przemocy symbolicznej, interpretowanej w perspektywie humanistyki marksistowskiej. Orientacja ta nie jest jedyną możliwą przez pryzmat której czytelnik może dokonać analizy wybranych tekstów. Książka ta może być analizowana pod wieloma aspektami, w zależności od zainteresowań czytelnika i pobudzać do krytycznego myślenia.

W pierwszej części książki znajdują się następujące teksty: *Revisiting power and supremacy in the post-colonial world. Globalization as a refined phase of colonization* Anny Odrowąż-Coates, *A critical perspective on the use of the trauma narrative in American schools* Darricka Smitha, *Indigenous education and the creation of an indigenous subject in Ecuador* Philippa Altmanna, *At the service of a mythologized labour market: Neoliberal policies in the Italian educational system* autorstwa Luci Salmieri oraz *Education in times of uncertainty. Uncertainty in education. A critical approach* Mariusza Baranowskiego.

Pierwszy z nich to artykuł redaktor tomu Anny Odrowąż-Coates, który wprowadza czytelnika w całość opracowania. Tekst jest poniekąd przewodnikiem po takich terminach, jak: kolonializm, postkolonializm, przemoc symboliczna, globalizacja, a więc po kluczowych, dla tej książki pojęciach.

Ważnym dla praktyki pedagogicznej jest artykuł Darricka Smitha pt. *A critical perspective on the use of the trauma narrative in American schools*. W ujęciu autora pojęcie traumy wiąże z przemocą symboliczną. Życie w ubóstwie czy mniejszości narodowej może prowadzić do traumy u ucznia, który będzie czuł się Obcy w społeczności szkolnej. Smith zwraca uwagę na przemoc symboliczną, jaka dokonuje się w szkołach w stosunku do niższych warstw społecznych, o czym pisał już Pierre Bourdieu. Uwypukla natomiast pojęcie traumy, która może powstać na skutek przemocy symbolicznej, a nie tylko przemocy fizycznej czy psychicznej, jak mogłoby się wydawać. Darrick Smith próbuje uwrażliwić nauczycieli na tak rozumiane pojęcie traumy, aby pedagog mógł przeciwdziałać opresji, a nie podtrzymywać marginalizowanie uczniów.

Trzecim tekstem jest *At the service of a mythologized labour market: Neoliberal policies in the Italian educational system* autorstwa Luci Salmieri. Przy tym tekście chciałabym się zatrzymać nieco dłużej, ponieważ porusza on ważne kwestie, jak testowanie uczniów

i porównywanie osiągnięć uczniów, zarówno z jednej szkoły, jak i z różnych krajów na podstawie osiągniętych wyników. W tekście tym przedstawiona jest zmiana autonomii włoskich szkół, którym po reformie narzuca się stworzone odgórnie testy. Autorka przedstawia nie tylko uczniów dotkniętych przemocą symboliczną, ale również dyrektorów, którym narzuca się system działania. Przemoc symboliczna przejawia się więc w swoistym wyścigu szczurów na najlepszego ucznia, najlepszą klasę, najlepszego dyrektora i najlepszą szkołę. Przebrnięcie przez tę część książki powoduje pewną zadyszkę intelektualną, ponieważ słowa autorki powodują u czytelnika lawinę rozważań nad rodzimym systemem edukacji w kontekście pedagogiki krytycznej.

Drugą część otwierają trzy teksty, które można zaliczyć do gender studies. Tekst redaktora Sribasa Goswani pt. *Violence against women in Indian perspective: A sociological study* dotyczy przemocy symbolicznej wobec kobiet w Indiach. Również Indii dotyczy następny tekst autorstwa Kamalini Mukherjee zatytułowany *Governmentality and creation of the sexual subaltern: Exploring "queer" narratives from Kolkata*, ale autorka porusza kwestię marginalizacji mniejszości seksualnych. Ostatnim tekstem z triady gender studies jest *Calabar lesbian cryptic languages* napisany przez Waliya Yohanna Josepha. Tekst przenosi czytelnika do Afryki, a dotyczy wykluczenia lesbijek w społeczeństwach afrykańskich i stworzenia przez nie socjolektu – własnego języka, który pozwala im na swobodną komunikację. Zainteresowanych tematyką gender studies odsyłam do tych tekstów, natomiast ja chciałabym skupić się na dwóch ostatnich artykułach z tej części książki.

Pierwszy z nich *The written and unwritten rights of indigenous children in Central Africa – between the freedom of "tradition" and enslavement for "development"* napisany przez Urszulę Markowską-Manistę dotyczy dzieci z ludu Ba'Aka z Republiki Środkowej Afryki. Autorka przeciwstawia rozwój, w zachodnim tego słowa znaczeniu, z tradycją, które w zetknięciu ze sobą prowadzą do utraty tożsamości. W artykule wyjaśnione zostają kim, według międzynarodowych przepisów są rdzenne ludy i jakie prawa im przysługują. Autorka dokładnie zapoznaje czytelnika z ludem Ba'Aka wyjaśniając nazwę i pochodzenie, a także zwracając uwagę, że każdy lud zamieszkujący lasy tropikalne środkowej Afryki posługuje się własnym dialektem, aby ostatecznie skupić się na dyskryminacji ludów pigmejskich. Najważniejszym, z punktu widzenia pedagogiki jest język jako narzędzie przemocy symbolicznej. Lud Ba'Aka posługuje się własnym dialektem i nie zna języka francuskiego, który jest oficjalnym językiem kraju. Pozostałość po kolonii francuskiej sprawia, że dzieci ludu Ba'Aka nie mają dostępu do edukacji. Przemoc symboliczna opisana przez Urszulę Markowską-Manistę można przenieść z afrykańskich ludów tropikalnych na wiele regionów świata dlatego tekst ten jest tak niezwykle ważny.

Drugim tekstem, któremu chciałabym przyjrzeć się bliżej jest *The mechanisms and functioning of linguistic rights in Poland: an example of the Kashubians and the German minority* Magdaleny Lemańczyk i Pawła Popielińskiego. Autorzy skupiają się na dwóch mniejszościach narodowych w Polsce: kaszubskiej i niemieckiej, i odnoszą ich funkcjonowanie we współczesnym społeczeństwie w stosunku do ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym z 6 stycznia 2005 roku. Tekst oparty o badania przeprowadzone przez autorów tekstu i koncentrujący się na języku jest szczególnie interesujący nie tylko dla nauczycieli pracujących w szkołach z tymi konkretnymi mniejszościami narodowymi, ale dla wszystkich pedagogów pracujących w środowisku zróżnicowanym kulturowo.

Janusz Korczak i Michel Foucault – dwóch myślicieli XX wieku, czy może ich coś łączyć? Odpowiedź na to pytanie próbuje znaleźć Basia Vucic w tekście, otwierającym trzecią część książki *The colonization of childhood. The critical pedagogy of Janusz Korczak*. Artykuł przedstawia myśl korczakowską w zupełnie innym świetle i reinterpretuje ją w nurcie posthumanistyki. Drugim tekstem w tej części książki jest *Seeking Alternatives to the Post Colonial Critic Theories Methodology and Antecedents* Kamela Lahmara. Tekst ten opiera się na prostym założeniu: autora interesuje kolonializm jako ekonomiczna, społeczna, religijna, polityczna i kulturowa forma opresji. Nie jest to jednak tradycyjny tekst, a zbiór literatury zakotwiczonej w kolonialnym i postkolonialnym dyskursie.

Ostatni rozdział jest dopełnieniem powyższych rozważań o przemocy symbolicznej w dyskursie postkolonialnym. Artykuł Annelies Abelman *Crossing the distance: the church of St. Willibrordus in Utrecht and the Cathedral of Our Lady Assumption in Jakarta. How the neo-Gothic style forms a link between the Netherlands and Indonesia* poruszający problem architektury neogotyckiej w Indonezji, jako formy przemocy symbolicznej oraz tekst Mahesha T. S. pt. *Pharmacological action in Ayurveda* dotyczący dominacji zachodniej medycyny nad medycyną wschodu uzupełniają książkę tworząc spójną całość.

Symbolic violence in socio-educational contexts. A post-colonial critique przedstawia różne spojrzenia na problem postkolonializmu w zglobalizowanym świecie, w kontekście przemocy symbolicznej. W swoich tekstach autorzy poruszają problemy edukacji, języka, ale także architektury i medycyny co daje szeroki obraz poruszanego problemu. Myślenie, a więc i zachowania, postawy, tradycje i obyczaje uzależnione są od kontekstu socjo-kulturowego, w którym się wychowujemy. To, w jaki sposób odbieramy Innego uwarunkowane jest tymi czynnikami, a więc czy możliwe w ogóle jest *outside the box*, jak proponują autorzy? Zostawiam to już indywidualnej ocenie każdego czytelnika.